

Warszawa, styczeń 2025 r.

SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA POLSKICH REGIONÓW WĘGLOWYCH - BRIEFING DLA MEDIÓW

W grudniu 2022 r. Komisja Europejska zaakceptowała Terytorialne Plany Sprawiedliwej Transformacji polskich regionów węglowych. Oznacza to, że otrzymały one 3,8 mld euro (niemal 18 mld zł) wsparcia z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST). Ze środków korzystają: woj. śląskie, Małopolska Zachodnia, Wielkopolska Wschodnia, regiony wałbrzyski i bełchatowski. W regionach tych w górnictwie pracuje ok. 90 tys. osób.

Pieniądze z Funduszu przeznaczone są na tworzenie nowych miejsc pracy, przekwalifikowanie górników i energetyków, usługi społeczne, aktywizację kobiet na rynku pracy oraz rozwój odnawialnych źródeł energii, turystyki i sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Dzięki funduszowi zminimalizowane zostaną uboczne skutki transformacji energetycznej.

Większość przypisanych Polsce środków trafiło do województwa śląskiego, który otrzymał 2,2 mld euro. **Pieniądze te są przeznaczone na inwestycje w małe i średnie przedsiębiorstwa, głównie w sektorze produkcji energii ze źródeł odnawialnych czy zagospodarowanie terenów pogórnicznych i poprzemysłowych.**

Podobne działania są przeprowadzane w pozostałych regionach. W Wielkopolsce Wschodniej, która ma zakończyć wydobycie węgla już w 2026 r., szkolenia obejmują ponad 5 tys. górników i energetyków.

Środki z funduszu są przeznaczone także na m.in. rekultywację tysięcy hektarów terenów zdegradowanych przez działalność górnictwa, termoizolację budynków i poprawienie ich efektywności energetycznej, utworzenie tysięcy miejsc pracy, inwestycje w edukację, poprawę jakości powietrza.

Nie wszystkie polskie regiony węglowe otrzymają wsparcie z FST. Unijne środki nie trafią ani do Turowa, ani do Lubelszczyzny, ponieważ niewystarczająco jasno określili one plany zmniejszania wydobycia i transformacji energetycznej.

Podział środków z FST między polskimi regionami węglowymi wygląda następująco:

Górny Śląsk	2,2 mld euro
Małopolska Zachodnia	254 mln euro
Wielkopolska Wschodnia	415 mln euro
region bełchatowski	369 mln euro
region wałbrzyski	581 mln euro

*

Jednym z powodów konieczności przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji to przyspieszające globalne ocieplenie, które wzmacnia występowanie klęsk żywiołowych. Przez rosnące koszty pracy oraz niekorzystne warunki geologiczne polskie kopalnie stały się nierentowne. Do tego, rozwój nowych technologii sprawia, że wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych jest tańsze.

Sprawiedliwa transformacja to zmiana gospodarki z wysokoemisyjnej na zeroemisyjną ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu lokalnej społeczności poprzez dbałość o ciągłość zatrudnienia i jakość środowiska. Proces ten polega na stworzeniu alternatywnych gałęzi gospodarki i zapewnieniu pracy osobom, które ją tracą w wyniku stopniowego zamykania przedsiębiorstw takich jak kopalnie czy elektrownie.

Sprawiedliwa transformacja ma być miękkim lądowaniem po szoku, jakim jest zamykanie kopalni i elektrowni węglowych. Nie jest ona przeciwko ludziom, a dla ludzi - by mogli żyć i pracować w czystym środowisku bez obawy o swoją przyszłość.

*

FST to niemal 18 mld zł dla polskich regionów węglowych. **Środki te pochodzą z dwóch instrumentów, a każdy z nich ma przyporządkowane inne reguły rozliczania.** Z podanej kwoty 8 mld zł to pieniądze z unijnych Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027, które rozliczać z UE można do końca 2029 r. Pozostała pula, czyli aż 10 mld zł pochodzi z instrumentu o nazwie NextGenerationEU, który utworzono w celu wzmocnienia europejskich gospodarek po pandemii koronawirusa, stąd bardziej restrykcyjne terminy. Jak restrykcyjne? **Projekty finansowane z tego instrumentu Polska musi rozliczyć do połowy 2026 r. Przedstawiciele władz wojewódzkich, które zarządzają wdrażaniem Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, alarmują, że to oznacza dla nich i dla beneficjentów pośpiech w całym cyklu realizacji projektu.**

Pośpiech to nie jedyny problem z jakim mierzą się regiony węglowe. Samorządowcy sygnalizują, że nie mają wystarczająco dużo pieniędzy na wkłady własne wymagane przy realizacji projektów, a to może wyeliminować najmniejsze i najuboższe gminy ze startu po unijne dotacje. Dodatkowo gminy wskazują, że brakuje im też środków na zatrudnienie specjalistów do obsługi zadań funduszowych.

Samorzady zgłaszają szereg trudności towarzyszących przejmowaniu pokopalnianych gruntów i majątków. Włodarze wskazują m.in. że wymóg przygotowania planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów pogórnich to lata pracy. Niektórzy sugerują nawet, że rozwiązaniem mogłyby być stosowne specustawy. Nie ma wątpliwości, że prace legislacyjne w tej kwestii powinny zostać błyskawicznie przeprowadzone, aby nie okazało się, że prawo ułatwi korzystanie z FST, kiedy ten się zdąży skończyć.

*

Istotną rolę w procesie sprawiedliwej transformacji odgrywają media, w szczególności te lokalne i regionalne, śledzone przez mieszkańców regionów węglowych. Dlatego ważne jest ich zaangażowanie w informowanie o procesie sprawiedliwej transformacji. Dziennikarze i dziennikarki mogą zaczerpnąć informacji o finansowaniu oraz współpracy w Instytucjach Zarządzających Funduszem Sprawiedliwej Transformacji, tj. w Urzędach Marszałkowskich województw korzystających ze wsparcia FST. Polska Zielona Sieć poleca kontakt

z ich biurami prasowymi w celu uzyskania niezbędnych informacji, które pomogą nawiązać współpracę w celu wypracowania efektywnych działań na rzecz komunikacji działań z zakresu sprawiedliwej transformacji w regionach węglowych.

Polecamy zapoznanie się z naszym webinarem o sprawiedliwej transformacji regionów powęglowych: jest on dostępny [pod tym linkiem](#).

Zapraszamy do śledzenia spraw bieżących w naszych mediach:

sprawiedliwa-transformacja.pl

zielonasiec.pl

[X sprawiedliwej transformacji](#)

Dodatkowe źródła informacji nt. wdrażania Funduszu Sprawiedliwej Transformacji: biura prasowe urzędów marszałkowskich w odpowiednich województwach:

[- woj. dolnośląskie](#)

[- woj. łódzkie](#)

[- woj. małopolskie](#)

[- woj. śląskie](#)

[- woj. wielkopolskie](#)

Polecamy też śledzenie agendy [Podkomisji stałej ds. Sprawiedliwej Transformacji](#) oraz uczestnictwo w jej posiedzeniach.

Zapraszamy do kontaktu:

Mateusz Kowalik: mateusz@zielonasiec.pl

Alina Pogoda: alina@zielonasiec.pl